

NOVEDAD EPOCAL EN LA EVOLUCIÓN DE LA ESPECIE HUMANA

El reconocimiento de la libertad de pensamiento, de conciencia y de religión como un DH representa una novedad epocal en la evolución humana. Y muy reciente: de los 200.000 años que puede tener nuestra especie, sólo hace unos pocos siglos que comenzó a emerger esta conciencia de libertad. Toda nuestra historia anterior—digamos que desde Sumer o Hamurabi—, es el testimonio vivo de la falta de libertad en esas tres dimensiones de la persona.

Los imperios, en general, exigieron a los pueblos el sometimiento a su cultura y a su religión. Todavía no hace cuatro siglos que estaba en vigor en Occidente el principio *cujus regio, eius religio*: los «súbditos» —todavía no eran «ciudadanos»— debían adoptar necesariamente la religión del gobernante de turno. Se consideraba obligada la aceptación de la «ideología total» del poder político, que incluía lo ideológico, lo político y lo religioso. En estos tres campos, tan sagrados, no tenía libertad la persona.

Las religiones —que nacieron probablemente con el surgimiento de los poderes «políticos» (la *polis*, las ciudades-Estado)—, heredaron cuasi-«genéticamente» la misma vinculación férrea entre ideología, religión y poder. El cristianismo en concreto, como religión mayoritaria de Occidente, ha conservado esta querencia hasta hace cuatro días: sólo en 1965 la Iglesia Católica reconoció oficialmente la «libertad religiosa», y aceptó renunciar a las sociedades de «cristiandad».

Conviene recordar que quizá es Occidente la región del mundo que ha hecho un recorrido más consciente y esforzado para descubrir y para reconocer este derecho e implementar esta libertad. Fueron necesarias las dolorosas pero muy fecundas «guerras de religión» europeas para descubrir la necesidad de elaborar un nuevo «contrato social», construido ahora sin adherencias religiosas ni teológicas, basado solamente en «la naturaleza humana» (el *jusnaturalismo político*), con el que, en consecuencia, todas las religiones serían destronadas de su participación en el poder político, y relegadas a la «vida privada» y libre de los ciudadanos.

Hace ya más de tres siglos que Occidente conquistó este nuevo nivel de conciencia. Lamentablemente, lo tuvo que hacer en contra del cristianismo, que durante dos siglos se enrocó en una defensa numantina del monárquico —no democrático— *Ancien Régime*. Sólo con Juan XXIII resultó posible, inesperadamente, la aceptación de los DDHH en la Iglesia católica (la encíclica *Pacem in Terris*, 1963), y la conversión a lo que para el cristianismo era una *novedad histórica*: la libertad religiosa, la renuncia a la sociedad de Cristiandad, que llevaba en vigor más de un milenio y medio, desde Teodosio (380). Hacía ya 15 años que la sociedad civil, en la ONU, había llegado a la declaración de los DDHH (1948); más vale tarde que nunca.

Otra religión, la segunda en proporción cuantitativa en la humanidad actual, todavía no acepta este derecho de la libertad religiosa, de pensamiento y de conciencia, y se mantiene en la necesidad de convertir a los «infieles» y de que en la sociedad mundial se imponga absolutamente su propia ley religiosa.

Como se ve, pues, este 18º derecho universal declarado dista todavía bastante de verse universalmente aceptado; el cristianismo, la Iglesia católica en concreto, lo acepta sólo para la sociedad civil, no para aplicárselo a sí misma. ¿Cuándo se verá reconocido, tanto por las sociedades como por las religiones? Hay que seguir soñando, militantemente, para que esta novedad epocal se consolide.

José María VIGIL, teólogo,
sancionado por el Vaticano con tres años de silencio
en tiempos de Benedicto XVI.

<https://eatwot.academia.edu/JoséMaríaVIGIL>

En català

Artículo 18: Libertad de pensamiento, de conciencia y de religión

NOVETAT HISTÒRICA EN L'EVOLUCIÓ DE L'ESPÈCIE HUMANA

<http://www.solidaries.org/actualitat/ja-podeu-consultar-el-nou-llibre-de-la-coordinadora-2949/>

El reconeixement de la llibertat de pensament, de consciència i de religió com un dret humà representa una novetat històrica en l'evolució humana. I molt recent: dels 200.000 anys que pot tenir la nostra espècie, només fa uns pocs segles que va començar a emergir aquesta consciència de llibertat. Tota la nostra història anterior -diguem que des de Sumer o Hammurabi- és el testimoni viu de la manca de llibertat en aquests tres àmbits de la persona humana als quals es refereix l'article 18.

Els imperis, en general, van exigir als pobles la submissió a la seva cultura i a la seva religió. Encara no fa quatre segles que a Occident es mantenia vigent el principi *cujus regio, eius religio*: els súbdits -encara no eren "ciutadans"- havien d'adoptar necessàriament la religió del governant. Es considerava obligada l'acceptació de la "ideologia total" del poder polític, que incloïa l'àmbit ideològic, el polític i el religiós. En aquests tres camps, tan sagrats, la persona no hi tenia llibertat.

Les religions -que probablement van néixer amb el sorgiment dels poders "polítics" (la *polis*, les ciutats estat)- van heretar gairebé "genèticament" la mateixa vinculació fèrria entre ideologia, religió i poder. El cristianisme en concret, com a religió majoritària d'Occident, ha conservat aquest hàbit fins fa quatre dies: tot just el 1965 l'Església catòlica va reconèixer oficialment la "llibertat religiosa", i va acceptar la necessitat d'abandonar les societats de "cristiandat".

Convé recordar que potser és Occident la regió del món que ha fet un recorregut més conscient i esforçat per descobrir i per reconèixer aquest dret i implementar aquesta llibertat. Van ser necessàries les doloroses però molt fecundes "guerres de religió" europees per descobrir la necessitat d'elaborar un nou "contracte social", construït ja sense adherències religioses ni teològiques, basat només en la "naturalesa humana" (el "jusnaturalisme" polític), amb el qual, en conseqüència, totes les religions van ser destronades de la seva participació en el poder polític, i relegades a la "vida privada" i lliure dels ciutadans.

Fa ja més de tres segles que Occident va conquerir aquest nou nivell de consciència. Lamentablement, va haver-ho de fer en contra del cristianisme, que durant dos segles va enrocar-se en una defensa numantina del monàrquic -no democràtic- *Ancien Régime*. Només amb Joan XXIII va resultar possible, inesperadament, l'acceptació dels DH a l'Església catòlica (l'encíclica *Pacem in terris*, 1963), i la conversió a allò que per al cristianisme era una "novetat històrica": la llibertat religiosa, la renúncia a la societat de cristiandat, que portava en vigor un mil·lenni i mig, des de Teodosi (380). Feia ja 15 anys que la societat civil, a l'ONU, havia arribat a la Declaració Universal dels Drets Humans (1948); mai no és tard quan arriba.

Una altra religió, la segona en proporció quantitativa en la humanitat actual, encara no accepta aquest dret de la llibertat religiosa, de pensament i de consciència, i es manté en la necessitat de convertir els "infidels" i aconseguir que a la societat mundial s'imposi absolutament la seva pròpia llei religiosa.

Com es veu, doncs, aquest 18è dret universal declarat dista encara molt de veure's universalment acceptat; el cristianisme, l'Església catòlica en concret, l'accepta només per a la societat civil, no pas per aplicar-se'l a ella mateixa. Quan es veurà reconegut, tant per les societats com per les religions? Cal seguir somiant, militantment, per tal que aquesta novetat històrica es consolidi.

José María VIGIL

Teòleg sancionat pel Vaticà amb tres anys de silenci en temps de Benet XVI

<https://eatwot.academia.edu/JoséMaríaVIGIL>

Edita i coordina:
Coordinadora d'ONG
Solidàries de les comarques
gironines i l'Alt Maresme

Textos:
dels autors i les autores

Disseny gràfic i il·lustracions:
Glam, comunicació i disseny

Col·labora:
Servei Local de Català de
Girona. Consorci per a la
Normalització Lingüística

Copyrights:
Reconeixement-No Comercial
4.0 Internacional
(creative commons)

DL: GI 1768-2018

**Coordinadora
d'ONG Solidàries**

Espai de Solidaritat
c/ Mestre Francesc Civil, 3
baixos
17005 Girona
Tel. 972 21 99 16
www.solidaries.org

Els diferents articles publicats
en aquest recull expressen
l'opinió dels seus autors i
autores.